

АНАЛІЗ ОСВІТНІХ МОДЕЛЕЙ НАВЧАННЯ ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Тищенко Лілія Валеріївна

викладач, м. Маріуполь, Україна

Статтю присвячено історичному аналізу становлення та розвитку системи навчання дітей та молоді з обмеженими функціональними можливостями. Розглянуто класичні освітні моделі навчання представників цієї категорії. Приведені міжнародні і вітчизняні декларативні та концептуальні документи.

Ключові слова: спеціальні освітні заклади, інтегративне навчання, інклюзивна модель освіти, система соціально-психологічної реабілітації.

Традиційна державна політика у відношенні інвалідів, яка орієнтована лише на їх медичне обслуговування, задоволення матеріальних та побутових потреб, в сучасному світі втрачає свою актуальність та ефективність. Все більшого розповсюдження набуває підхід у відповідності з яким суспільство та самі інваліди створюють умови для повноцінного життя, задоволення потреби у соціальному розвитку особистості, інтеграції інвалідів в суспільстві та досягнення максимально можливого рівня самостійної участі у суспільному житті.

В сучасному світі політика держав, що входять до складу ООН, у відношенні соціального захисту інвалідів орієнтована на загальноприйняті принципи та норми міжнародного права. Особливе місце серед них займають «Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів», прийняті Генеральною Асамблеєю ООН 20 грудня 1993 року, основу яких складає досвід, надбаний в ході проведення Десятиріччя інвалідів Організацією Об'єднаних Націй (1983-1992). Це основний міжнародний документ, який фіксує базові принципи незалежного та рівноправного життя інвалідів у суспільстві. В ньому містяться конкретні рекомендації державам щодо м'якого по усуненню перешкод, ускладнюючих участь інвалідів у суспільному житті, з одного боку, та забезпеченню адекватного відношення суспільства до проблем інвалідів, їх прав, потреб, можливостей самореалізації, з іншого [2].

Проблема людей з обмеженими функціональними можливостями не обмежується медичними аспектами, більшою мірою вона належить до соціальної проблеми нерівноцінних можливостей: порушення зв'язків з навколишнім світом, недоступність ряду культурних цінностей, обмеженість комунікативних контактів. Разом з тим, така людина має право на задоволення різноманітних соціальних потреб в пізнанні, спілкуванні та творчості. Результатом успішного соціального пристосування індивіду можна вважати можливість вести нормальний та повноцінний образ життя, займати власне місце в суспільстві, можливість повною мірою реалізувати свої здібності. Тому повноцінна соціалізація особи з обмеженими функціональними можливостями передбачає усунення обмежень: як фізичних, так і психологічних. Людина з обмеженими функціональними можливостями поряд з іншими має право на залучення до всіх аспектів життя, на незалежне життя, самовизначення та свободу вибору. Крім того, представники даної категорії мають право на поліпшення якості життя, розширення

сфер реалізації власної психічної і фізичної активності, у тому числі на реалізацію свого права на навчання.

Історичний аналіз зародження, становлення та розвитку вчення щодо проблем навчання та виховання дітей з порушеннями у розвитку показав, що у вітчизняній системі освіти з кінця 20-х років 20-го сторіччя існує особливий тип спеціальних освітніх закладів. Вони забезпечують особам з обмеженими можливостями здоров'я отримання освіти (дошкільної, загальної, професійно-офіційної) у відповідності з їх здібностями та можливостями в адекватних їх стану та здоров'ю умовах навчання. Спеціальні умови, що створюються в побічних закладах передбачають наявність спеціальних освітніх програм та методів навчання, індивідуальних технічних засобів навчання та середовища життєдіяльності, а також педагогічних, медичних, соціальних та інших послуг, без яких неможливе (ускладнене) засвоєння загальноосвітніх та професійних освітніх програм особами з обмеженими можливостями здоров'я. Спеціальні освітні заклади мають спеціалізоване обладнання та апаратуру, певний рівень спеціальних (корекційних) технологій, спеціально підготовлених педагогів, медичних працівників, психологів, до того ж постійний контроль з боку обслуговуючого персоналу. Виховання та навчання дітей, що мають функціональні порушення здійснюються з урахуванням вікових, психофізіологічних особливостей в умовах організованого психолого-педагогічного впливу, що допомагає забезпечити необхідний розвиток.

Концепція спеціального навчання осіб з обмеженими функціональними можливостями та вадами розвитку базується на фундаментальних експериментальних і теоретичних дослідженнях Л.С. Виготського. Теорія психічного розвитку, розроблена ним при вивченні нормально розвинутої дитини, лягла в основу досліджень аномального дитинства та дозволила обґрунтувати загальну концепцію розвитку особистості аномальної дитини. Вчення Л.С. Виготського щодо компенсаторних можливостей людського (дитячого) організму, складної структури дефекту, динамічній взаємодії біологічного та соціального в ньому, зон актуального та найближчого розвитку визначило розвиток вітчизняної спеціальної педагогіки [1].

В Україні існує широко розгорнута мережа спеціальних освітніх закладів для осіб: з порушеннями слуху (глухих, слабкочуючих та пізно оглохувалих); з порушеннями зору (сліпих, слабкобачущих та пізно осліплих, з косоокістю та амбліопією); з порушеннями функцій опірно-рухового апарату; з порушеннями психіки

(затримкою психічного розвитку, розумово відсталих, з глибокою розумовою відсталістю); зі складними порушеннями, в тому числі із сліпо глухотою; з розладами емоційно-вольової сфери та поведінки; з порушеннями мовлення.

Для осіб з обмеженими можливостями здоров'я, навчання яких у відповідності з державними освітніми стандартами неможливе в силу особливостей їх фізичних або психічних недоліків, встановлюються спеціальні державні освітні стандарти.

Останнім часом в системі освіти багатьох країн світу і в Україні, в тому числі, провідні позиції в навчанні осіб з проблемами в розвитку займає інтегрована форма освіти. Саме Л.С. Віготський був одним з перших, хто намагався обґрунтувати ідею інтегрованого навчання. Він вказував на необхідність створити таку систему навчання, в якій вдалося б органічно поєднати спеціалізоване навчання з навчанням дітей з нормальним розвитком. При всіх перевагах та достоїнствах вітчизняна спеціальна школа, на думку Л.С. Віготського, має суттєвий недолік – вона замикає свого вихованця (сліпу, глуху або розумово відсталу дитину) у вузьке коло шкільного колективу, створює замкнутий світ, в якому все пристосовано до дефекту дитини, все фіксує його увагу на власному недоліку і не вводить її у справжнє життя [1]. Спеціальна школа замість того, щоб виводити дитину з ізоляції світу, зазвичай розвиває в ній навички, які призводять до ще більшої ізоляції та посилюють сепаратизм. Тому Віготський Л.С. вважав, що завданням виховання дитини з порушенням розвитку виступає її інтеграція в життя та створення компенсації її недоліку. Причому, компенсацію він розумів не в біологічному, а в соціальному аспекті, оскільки вважав, що вихователю в роботі з дитиною з дефектами розвитку приходить мати діло не стільки з біологічними чинниками, скільки з їх соціальними наслідками. Л.С. Віготський вважав, що найширша орієнтація на нормальних дітей повинна служити відправною точкою перегляду спеціальної освіти.

Ідеї Л.С. Віготського були втілені в практиці роботи шкіл Західної Європи та США і, декілька пізніше, стали активно використовуватися у вітчизняній педагогіці. В багатьох країнах існують різноманітні моделі інтегрованого навчання дітей з особливими потребами та інвалідів. Аналіз історії розвитку понад 30-річного зарубіжного досвіду дозволяє відокремити наступні важливі умови, за яких інтеграція освіти буде успішною: по-перше – демократичний суспільний устрій з гарантованим дотриманням прав особистості; фінансове забезпечення, створення адекватного асортименту корекційно-освітніх послуг та спеціалізованих умов життєдіяльності для дітей з проблемами в розвитку в структурі масових шкіл; ненасильницький характер протікання інтегративних процесів, можливість вибору, альтернативи при наявності гарантованого переліку освітніх та корекційних послуг, що надаються системою освіти особам з проблемами розвитку [5]. Розгортання роботи повинно здійснюватися у наступних напрямках: використання різноманітних варіантів інтеграції в навчальному процесі; діагностика розвитку дітей та підбір відповідного індивідуального маршруту навчання і моделей супроводу учнів в процесі інте-

рації; реалізація варіативних освітніх програм в інтегрованому навчанні; розробка інноваційних учбових та корекційних програм інтегрованого навчання. Успіх інтегрованого навчання, як визначає Н.М. Назарова, багато в чому залежить від якісно організованого психолого-педагогічного супроводу учнів як з боку спеціальної, так і масової школи.

Визначення строків початку інтегрованого навчання визначається індивідуально. В першу чергу, на думку Н.Д. Шматко, це залежить від ступеню виразності відхилення у розвитку. Так, діти з легкими відхиленнями можуть бути інтегровані до соціуму з раннього дошкільного віку і залучені до інтегрованого навчання з початкової школи. Дітей з більш серйозними порушеннями (зору, слуху, опорно-рухового апарату) доцільно інтегрувати у масову школу після початкового навчання, а у відношенні дітей з важкими та складними відхиленнями інтегроване навчання можливе тільки в спеціальній школі [4].

На сучасному етапі в Україні також набуває розвитку система інтегрованого навчання дітей з обмеженими функціональними можливостями. За ініціативою Інституту спеціальної педагогіки АПН України та Всеукраїнського фонду «Крок за кроком» з метою апробації інноваційної діяльності в освітніх закладах започатковано проведення Всеукраїнського науково-педагогічного експерименту «Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей з особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх закладах». Вперше в Україні на науковій основі організовано навчання осіб з особливостями психофізичного розвитку в інтегрованих умовах. Учасниками експерименту є 16 областей України. Експериментальна робота, зазначає А.О. Колупаєва, здійснюється по таким напрямкам: підготовка та перепідготовка педагогів до роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку в умовах загальноосвітніх закладів; формування суспільної думки щодо необхідності забезпечення рівного доступу до якісної освіти і деінституалізації дітей з особливими потребами; підготовка та видання навчально-методичної літератури для роботи в умовах загальноосвітніх закладів з дітьми, що мають особливості психофізичного розвитку; здійснення дослідження з метою визначення найбільш ефективних форм навчання дітей цієї категорії та їх однолітків; розробка та впровадження нормативно-законодавчих документів, спрямованих на інтеграцію дітей з особливими потребами в активне суспільне життя. Науково-теоретичним обґрунтуванням впровадження інтегрованого навчання в Україні стали розроблені концептуальні документи: «Концепція реабілітації дітей-інвалідів та дітей з обмеженими фізичними можливостями», «Проект Державного стандарту загальної освіти», «Концепція Державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами». На сьогодні розроблено проект «Положення про організацію інтегрованого навчання дітей з особливими потребами у загальноосвітніх (дошкільних) закладах».

Однією з найважливіших проблем освіти на сьогодні виступає розвиток нових підходів щодо освіти осіб з особливими потребами. Одним з них є впровадження найбільш прогресивної форми освіти – інклюзивної

моделі освіти, яка забезпечує можливість отримання якісної освіти багатьма дітьми. Інклюзивна (або вклюдена) освіта має ресурси, спрямовані на стимуляцію рівноправ'я учасників навчального процесу та їх участі в усіх аспектах життя колективу. В основі практики організації інклюзивного навчання полягає ідея прийняття індивідуальності кожного окремого учня, тобто така форма організації навчання, яка задовольняє особливі потреби кожної дитини. В основі інклюзивної моделі освіти лежать вісім провідних принципів: цінність людини не залежить від її здібностей та досягнень; кожна людина здатна відчувати та мислити; кожна людина має право на спілкування та на те, щоб бути почутою; усі люди мають потребу в інших, в підтримці та дружбі однолітків; повноцінна освіта може здійснюватися лише у контексті реальних взаємовідносин; різноманіття посилює усі сторони життя людини. Інклюзивна форма організації навчання сприяє розвитку таких здібностей кожного індивіду, що необхідні йому для спілкування.

Досвід зарубіжних країн показує, що створення доступних закладів освіти, а також спільне навчання («інклюзивна» освіта) сприяють соціальній адаптації молоді з обмеженими функціональними можливостями, їх самостійності та незалежності, і головне – змінюють суспільну думку щодо інвалідів, формують відношення до них як до повноцінних людей, допомагають оточуючим ставати більш толерантними та поважними до представників цієї категорії. 10 червня 1994 року на «Все-світній Конференції з питань освіти осіб з особливими потребами: доступність та якість» в Іспанії прийнято Декларацію «Щодо принципів, політики та практичної діяльності у сфері освіти осіб з особливими потребами». Цей документ призиває держави діяти у напрямку створення «шкіл для всіх» - закладів, які поєднують усіх, враховують індивідуальні розбіжності дітей, сприяють процесу навчання та відповідають індивідуальним потребам. Другий розділ Декларації наголошує: «Кожна дитина має право на освіту та повинна мати можливість отримувати та підтримувати належний рівень знань», «...особи, що мають особливі потреби в галузі освіти, повинні мати доступ до навчання в звичайних школах, які призначені створити умови на основі педагогічних методів, орієнтованих на дітей з метою задоволення цих потреб. Звичайні школи з такою інклюзивною орієнтацією виступають найбільш ефективним засобом боротьби з дискримінаційними настроями, створюють сприятливу атмосферу у суспільстві, забезпечують освіту для всіх. Крім того, подібні школи забезпечують ефективність системи освіти в цілому».

Однією з провідних організацій, яка підтримує розвиток інклюзивної моделі освіти в Україні є Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». У 2003-2005 роках в партнерстві з Міжнародною Асоціацією «Step by step» (Нідерланди) та організацією «Кожній дитині» фонд реалізував проєкт «Розвиток модельних центрів інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітніх навчальних закладів». Метою проєкту, як відмічає Ю. Кавун, було створення та розвиток двох модельних центрів інклюзивної освіти з подальшим розповсюдженням найкращих практик та створенням на

їх базі ресурсно-тренінгових центрів. Однією із складових цього проєкту було дослідження впливу інклюзивної моделі освіти на всіх учасників освітнього процесу: дітей з особливими освітніми потребами, їх однолітків, вихователів, вчителів та інших спеціалістів. В дослідженні прийняли участь 504 дитини віком від 5 до 10 років (з них 54 дитини з особливими потребами), 31 педагог, який працює в інклюзивних класах-групах, 45 батьків дітей з особливими потребами, 890 батьків інших дітей, 58 педагогів, які не працюють в інклюзивних класах та 11 адміністраторів загальноосвітніх навчальних закладів. Отримані результати дослідження представляють вагомі докази переваг навчання дітей з особливими потребами в умовах загальноосвітнього закладу для всіх учасників освітнього процесу. Аналіз результатів спостереження за динамікою розвитку дітей з особливими потребами свідчить про те, що всі діти досягли прогресу: виріс інтерес до навчальної діяльності, розвинулись мовні навички, підвищилась пізнавальна активність, покращилися показники фізичного розвитку. Кожна дитина досягла особистого прогресу. Отримані результати стали основою для подальшого розвитку інклюзивних освітніх практик в Україні, започаткування необхідних змін в системі підготовки педагогів, формування суспільної думки та демократизації суспільства.

На початку 90-х років 20 сторіччя вперше постало питання щодо створення нової системи – системи соціальної реабілітації дітей та молоді з обмеженими можливостями. Ціллю існування реабілітаційних центрів виступає надання особам зі складними або тяжкими недоліками на території їх проживання (міста, району, селища) медико-соціальної, психолого-соціальної, соціально-педагогічної допомоги, створення умов для забезпечення максимально повної та своєчасної соціальної адаптації до життя в суспільстві, сім'ї, до навчання і праці. До певного моменту в системі соціального захисту не існувало аналогів подібних закладів, таких, як, наприклад в системі охорони здоров'я чи системі освіти. Якщо в системі охорони здоров'я, відмічає О.М. Панов, вирішуються лише проблеми медичної реабілітації осіб з обмеженими можливостями, причому за часом періодично, вночі або епізодично, то система соціального захисту охоплює значне коло питань, бере на себе на довгий строк комплекс медико-соціально-психолого-педагогічних мір, що здійснюються під час до 18 років [3]. Разом з цим, вирішення проблем соціальної реабілітації поєднує підходи системи охорони здоров'я та системи освіти, що дозволяє черпати досвід, знання, методичні підходи з медицини, педагогіки та психології та вирішувати питання соціальної адаптації дитини-інваліда з раннього дитинства, створення умов для всебічного її розвитку.

Завданнями центрів реабілітації є формування навичок спілкування та самообслуговування, елементарних трудових навичок та організація занять по індивідуальним навчальним програмам. Заняття в центрах реабілітації організовані за програмами індивідуального або групового навчання з кількістю осіб в групі не більше десяти, зі складними дефектами – не більше шести. Реабілітація дитини-інваліда включає в себе також реабі-

літацію сім'ї, в якій вона виховується. Фактично для дитини-інваліда реабілітація сім'ї виступає дуже важливим фактором.

Існуюча в Україні нормативно-законодавча база щодо категорії осіб з обмеженими можливостями, включає наступні документи: Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» (2001 р.), який визначає основи соціальної захищеності інвалідів в Україні та гарантує їм рівні поряд з іншими громадянами можливості для участі в економічній, політичній то соціальній сферах життя суспільства, створення необхідних умов для повноцінного життя відповідно до індивідуальних здібностей та інтересів; Постанова Кабінету Міністрів України «Про стан державної молодіжної політики» (1999 р.), Концепція спеціальної освіти осіб з фізичними вадами в Україні на найближчі роки та перспективу (1996 р.) [2]. Визнання нашою державою Конвенції ООН про права дитини посилює увагу суспільства до проблем дітей та молоді з особливостями психофізичного розвитку, створення найсприятливіших умов для їхньої соціальної адаптації, залучення у систему суспільних відносин. В Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття) наголошується на необхідності вдосконалення освіти дітей та молоді з особливостями психофізичного розвитку в системі закладів суспільного виховання та освіти, забезпечення повноцінної життєдіяльності та соціальної адаптації, розвитку в них адаптаційних можливостей.

На підставі Постанови Кабінету Міністрів України від 27.01.92 р. № 31 «Про Комплексну програму розв'язання проблем інвалідності» Міністерство освіти і науки за погодженням з іншими міністерствами і відомствами дало дозвіл на функціонування спеціальних груп для осіб з вадами слуху та зору у вищих навчальних закладах. На сьогодні в Україні функціонує декілька ВНЗ, в яких передбачений набір груп осіб з обмеженими функціональними можливостями, в яких студенти оволодівають різноманітними спеціальностями: «обслуговування комп'ютерних та інтелектуальних систем та мереж» (м. Донецьк), «образотворче мистецтво, дизайн» (м. Ужгород), «обробка металів на автоматичних лініях» (м. Запоріжжя), «фізичне виховання» (м. Івано-Франківськ), «товарознавство та комерційна діяльність», «швейне виробництво» (м. Київ), ВМУРОЛ «Україна».

Крім того, у ВНЗ нашої країни навчаються студенти з обмеженими функціональними можливостями в змішаних групах. За станом на 01.01.04 року в Україні зареєстровано близько 10 тис. молодих людей з обмеженими функціональними можливостями, 7 тис. з яких навчаються у вищих навчальних закладах I-IV рівня акредитації. В загалі, за даними Всесвітньої Організації охорони здоров'я близько трьох відсотків студентів вищих навчальних закладів - інваліди і, нажалі, ця цифра має тенденцію до збільшення. Тому, однією з найважливіших задач оточуючих виступає надання допомоги студентам з обмеженими функціональними можливостями в ефективній інтеграції в соціум шляхом створення адекватного навчального середовища, а

також здійснення кваліфікованого соціально - психологічного супроводу.

На сучасному етапі розвитку вищої школи в Україні приділяється велика увага питанням адаптації до навчання у ВНЗ категорії студентів з обмеженими функціональними можливостями, вивченню їх соціально-психологічних особливостей, проблемам профорієнтаційної роботи з даною категорією. В структурі цієї роботи передбачається: професійно-фахова адаптація, яка передбачає пристосування до змісту та умов навчальної діяльності, формування навичок самостійної організації навчальної та наукової роботи; соціально-психологічна адаптація, що передбачає активне (чи пасивне) пристосування особистості до оточення, побудову стосунків та взаємин у студентських групах, формування стилю особистісної поведінки; соціально-фахова адаптація як прийняття суспільних вимог до майбутньої професійної діяльності.

Наявність в навчальному закладі студентів з обмеженими функціональними можливостями висуває додаткові вимоги як до адміністративно-викладацького складу ВНЗ, так і до студентів, що навчаються поруч з ними. На сьогодні можна констатувати необхідність здійснення індивідуального психолого-педагогічного супроводу студентів з ОФМ, інтегрованих у загальноосвітню групу, а також формування у всіх учасників освітнього процесу додаткових соціальних, професійних та комунікативних компетенцій, що стане умовою ефективної інтеграції молоді з обмеженими можливостями в соціальному просторі.

Таким чином, як показав на аналіз, у вирішенні завдань забезпечення доступу до якісної освіти осіб з обмеженими функціональними можливостями є необхідною реалізація варіативних моделей соціальної та психолого-педагогічної інтеграції представників даної категорії. Найважливішою умовою ефективності цього процесу виступає наявність грамотної системи психолого-педагогічного супроводу, яка включає реалізацію індивідуальних програм навчання та корекції, а також роботу з середовищем (соціальним оточенням), в яке інтегрується індивід. Побудова ефективної системи супроводу дозволить вирішувати проблеми розвитку та навчання осіб всередині освітнього середовища закладу, запобігти необгрунтованій переадресації проблеми індивіду зовнішнім службам, скоротити число дітей, що направляються у спеціальні освітні заклади.

Література

1. Выготский А.С. Принципы воспитания физически дефективных детей // Собр. Соч. В 6-ти т. Т.5 Основы дефектологии / Под ред. Т.А. Власовой. М., 1983. С.34-49.
2. Збірник нормативно-правових актів у сфері захисту прав дітей. – Дитячий фонд ООН ШІЗег. – 2003. – 412 с.
3. Панов А.М. Центры социальной реабилитации детей с ограниченными возможностями – эффективная форма социального обслуживания семьи и детей // Реабилитационные центры для детей с ограниченными возможностями: опыт и проблемы. М., 1997.

4. Шпатоко Н.Д. Интегрированный подход к обучению детей с нарушениями слуха в России // Интегрированное обучение: проблемы и перспективы. СПб., 1996. С. 13-16.
5. Шипицына Л.М., Райсвейк К. Навстречу друг другу: пути интеграции. СПб., 1998. 130 с.

ВИЯВЛЕННЯ СПРИЯТЛИВИХ УМОВ ДЛЯ РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ДІЯЛЬНІСНОЇ ГРИ

Ткач Тамара Володимирівна

кандидат психол. наук, доцент класичний приватний університет
м.Запоріжжя, Україна

У статті представлено емпіричне дослідження сприятливих умов для розвитку студентської молоді, яке відбувалося засобами організаційно-діяльничої гри (ОДГ). Сам процес ОДГ сприяв реалізації потенціальних можливостей особистості кожного учасника засобами інтерактивних організаційних заходів, які здійснюються в межах освітнього простору м.Запоріжжя із залученням.

Ключові слова: організаційно-діяльнична гра, студентська молодь, освітнє середовище, проектно-дослідницька діяльність, особистісна рефлексія, психотехнічний засіб.

Постановка проблеми. Характерними рисами сучасності є неперервні і стрімкі зміни життєвих ситуацій у соціальному просторі. Значні зміни відбулися і у засобах, способах і формах організації мислення людини і діяльності. Вчені різних галузей науки стверджують про становлення інформаційної чи техногенної цивілізації, яка висуває нові, більш високі вимоги до освіти людини, до розвитку її продуктивного мислення, до рівня оволодіння певними навичками [1,2]. Зазначені тенденції приводять до висновку про необхідність навчити людину бути здатною до отримання нових і перетворення вже набутих знань, здатною до переживань, а отже адекватного сприйняття навколишнього мінливого світу, прагнучою до становлення власної особистості, що в цілому визначає сенс життя.

Аналізуючи історію наук, Томас Кун прийшов до висновку, що час від часу відбувається руйнація концептуальних основ культури, що, в свою чергу, призводить до актуалізації так званих нових парадигм. Пізніше за Т.Куна, Ілля Пригожин стверджував, що спроба створити „вічно істинні“ фундаментальні теорії протирічить елементарному досвіду людства. З цього ж приводу Пітер Друкер писав, що «Немає нічого найбільш безупинного, ніж досконало робити те, чого взагалі не слід робити» [5]. Не слід «прогнозувати» те, як ми будемо жити, мислити, творити, працювати, вчитися і співпрацювати у майбутньому. Не варто витрачати гроші на нові технології і старими методами використовувати їх. Все це за допомогою нових підходів і способів необхідно *винаходити і проектувати*, а це має призвести до кардинальних змін у вирішенні проблем – освітніх, професійних, соціальних, побутових тощо.

Такі тенденції вносять нові цінності в освіту, потребують оновлення змісту освіти, впровадження нових психолого-педагогічних технологій. Методологія уведення таких змін в освіту передбачає не передачу знання чи набору певних навичок як інструментів від однієї людини до іншої (від вчителя до учня), а спонукає людину до включення у нову для них сферу мислєдїяльності і забезпечує їм більш цілісну і творчу життєдїяльність. Однією із форм

організації пошукової мислєдїяльності людини є організаційно-діяльнична гра. Г.П.Щедровицький, разом із колегами по Московському методологічному гуртку, розробив методологію організаційно-діяльничої гри (ОДГ) теорію, в якій були застосовані нові знання про теорію діяльності, теорію знаків, теорію знання, розроблені уявлення про відношення між мисленням і діяльністю [3;4]. Це був інноваційний підхід у соціальній практиці, а з часом він перейшов і в освіту, який зруйнував старі стереотипи про застосування і розвиток інноваційних педагогічних технологій. ОДГ представляла собою форму і метод проектування, програмування і планування розвитку колективного мислення і діяльності.

Мета статті. Наше дослідження має емпіричний характер і пов'язане із створенням проектів із соціального спрямованості, які були створені в межах освітнього середовища вищих навчальних закладів м.Запоріжжя. Залучення до ОДГ студентської молоді мало за мету активізувати їх соціальну позицію у суспільному загалі. Вони мають відчутти, що саме на них покладають надії у майбутньому, що саме від них буде залежати як їх власна доля, так і доля суспільства, країни. Тому метою дослідження стало виявлення сприятливих умов для розвитку молоді м.Запоріжжя і пошуку механізмів їх реалізації.

Методика та організація дослідження. Головна увага у процесі ОДГ була сконцентрована на проблемах соціальної взаємодії між органами місцевого самоврядування, молоддю і представниками бізнесу м.Запоріжжя. Місто Запоріжжя є великим промислово-індустріальним містом, яке в Україні займає одне з провідних місць. За останні 10-15 років всі розвинені полягає у появі вже не тільки великих міст, але і об'єднань міст – агломерацій, тому політика міста стала центром регіонального розвитку запорізького краю.

Проект ОДГ «Створення сприятливих умов для розвитку студентської молоді м.Запоріжжя» був розроблений на замовлення мера м.Запоріжжя та ректора гуманітарного університету «ЗІДМУ». У ході гри головна увага була сконцентрована на проблемах соціальної